

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-102>

УДК 338.246.027:316.4:332.1

ВПЛИВ ГРАНТОВИХ ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

THE IMPACT OF GRANT PROGRAMS TO SUPPORT VULNERABLE POPULATIONS ON THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Некрасова Любов Аркадіївна

доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4305-7547>

Бутковська Валентина Володимирівна

здобувачка PhD,
Національний університет «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4233-7934>

Niekrasova Liubov, Butkovska Valentyna

Odesa Polytechnic National University

У статті проведено дослідження щодо впливу грантових програм підтримки вразливих груп населення на розвиток територіальних громад в умовах війни та відновлення. Досліджено потреби вразливих груп населення, які постраждали від військових дій, до яких віднесено відсутність доступу до спеціалізованих послуг та необмеженого доступу до засобів існування та фінансових ресурсів, покинутість сім'єю, відсутність безпечного простору та приватності. Проаналізовано результати реалізації грантової програми, що направлена на підтримку осіб з інвалідністю та інших вразливих груп населення, організованої благодійним фондом «Карітас Україна». Визначено вплив грантових програм підтримки вразливих груп населення на відновлення територіальних громад в умовах війни, зокрема він проявляється у наданні гуманітарної допомоги, забезпеченні інклюзії та рівних можливостей, психосоціальній підтримці та подоланні соціальних стереотипів.

Ключові слова: грантові програми, проект, розвиток, соціальна ефективність, територіальні громади, вразливі групи населення.

The article conducts a study on the impact of grant programs supporting vulnerable population groups on territorial communities in the conditions of war and reconstruction. The needs of vulnerable population groups affected by military operations were studied, in particular, the following were identified: lack of access to specialized services and unlimited access to means of livelihood and financial resources, abandonment by the family, lack of safe space and privacy, restrictive social and cultural norms, as well as domestic violence. The results of the implementation of the grant program "Support for the Protection of People with Disabilities in Newly Accessible Territories" aimed at supporting persons with disabilities and other vulnerable population groups, organized by the "Caritas Ukraine" charitable foundation, were analyzed. It was determined that the general goal of most implemented projects is to improve the quality of life of people with disabilities and their families, as well as to promote their integration into society; creating an inclusive environment where every person has the opportunity to participate in social, cultural and entertainment activities without any restrictions; provision of psychological and psychosocial support because disability is often accompanied by stress and psychological difficulties that are difficult to overcome independently. The impact of grant programs supporting vulnerable population groups on the restoration of territorial communities in war conditions is determined, in particular, it is manifested in the provision of humanitarian aid, which is manifested in the loss of access to necessary medical care, rehabilitation services, etc.; ensuring inclusion and equal opportunities, because in conditions of military conflicts, people with disabilities may experience discrimination and exclusion; psychosocial support, which is confirmed by the high probability of their receiving serious physical and psychological injuries, and overcoming social stereotypes, which is manifested in the promotion of overcoming stereotypes and the elimination of social barriers.

Key words: grant programs, project, development, social efficiency, territorial communities, vulnerable populations.

У світлі непередбачуваних викликів і соціальних криз, що виникають у сучасному світі, благодійні фонди та громадські організації виступають важливими агентами підтримки та допомоги для найвразливіших верств населення та територіальних громад країни в цілому. Особливої актуальності нині набувають проєкти благодійних фондів, які видають гранти громадським організаціям на діяльність, спрямовану на полегшення життя найбільш вразливих груп населення.

Вибір пріоритетних цільових груп у сфері економічного розвитку істотно залежить від основних економічних характеристик громади [1]. Одним із головних викликів, які сьогодні стоять перед громадськими організаціями, є необхідність надання підтримки людям з інвалідністю. У країнах, які переживають війну або конфлікти, цей виклик стає ще більш актуальним та нагальним. В Україні, знаходячись на шляху військових подій, люди з інвалідністю опинились у найбільш вразливому стані, стикаючись з безліччю перешкод та обмежень у доступі до необхідних ресурсів, матеріальних та інформаційних, та послуг, які б забезпечували покриття базових та інших потреб.

Нині в Україні вже є позитивні приклади реалізації подібних програм, проте їх частка ще досі невелика. Це пояснюється такими причинами, як низький рівень інформування населення щодо подібних програм, нестача власних ресурсів та низький ступінь обізнаності учасників грантових програм в організаційних аспектах. Вже реалізовані проєкти, які були підтримані грантами, виявилися надзвичайно важливими для полегшення життя соціально вразливим групам населення та забезпечення розвитку територіальних громад. Вони не лише надаватимуть практичну допомогу у вигляді доступу до медичної допомоги, соціальної підтримки та інших послуг, а й сприятимуть підвищенню соціального статусу та самостійності грантоотримувачів.

Постановка проблеми. Відповідно до вище вказаного пояснюється основна проблематика, якій присвячене дослідження. А саме визначення впливу реалізованих грантових програм на забезпечення підтримки вразливих груп населення та розвиток територіальних громад в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань співпраці з міжнародними та вітчизняними організаціями щодо запровадження грантових програм висвітлено в роботах багатьох вітчизняних науковців, серед яких Єфремов А., Карнаушенко А.

та інших. Особливо варто відзначити вчених, роботи яких присвячено рекомендаціям щодо участі в грантових програмах, зокрема таких авторів, як Сушко Д. О., Марченко О. В. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час досі залишаються невизначеними аспекти впливу грантових програм, що направлені на підтримку вразливих груп населення в контексті розвитку територіальних громад.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення впливу грантових програм підтримки вразливих груп населення на розвиток територіальних громад. Задля досягнення мети необхідно виконати такі завдання: дослідити потреби вразливих груп населення, які постраждали від військових дій; проаналізувати результати реалізації грантової програми, що направлена на підтримку осіб з інвалідністю та інших вразливих груп населення; визначити вплив грантових програм підтримки вразливих груп населення на розвиток територіальних громад в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України у лютому 2022 року повністю змінило вектор функціонування всієї країни та життєдіяльності її громадян. Звісно, цьому передували анексія Криму та початок військових дій на сході України, що відбулись ще у 2014 році. Саме з цих подій для країни почався новий етап розвитку, що націлений на активну співпрацю з міжнародними фондами, благодійними організаціями, які всіляко намагались підтримати українців у цей доволі важкий час, зокрема шляхом надання грантів та участі у грантових програмах для всіх верств населення, бізнесу та організацій і фондів, які постраждали від війни.

Гранти – це сукупність фінансових засобів, які безповоротно надаються визначеним некомерційним установам або ж фізичним особам для реалізації соціального проєкту, благодійної програми, проведення наукових досліджень, навчання або ж підвищення кваліфікації та інших суспільно корисних цілей з обов'язковим етапом звітування щодо їх використання на визначені цілі [2].

За період роботи різних грантових програм експерти відзначають позитивні тенденції у динаміці розвитку економіки України: у кінці 2023 року показник зростання прогнозувався на рівні 4,9%; в кінці 2023 року спостерігалась значна позитивна динаміка ВВП країни на рівні 9,1% у порівнянні з аналогічним періо-

дом минулого року; сповільнився темп інфляції; збільшився товарообіг [3].

Варто відзначити, що події в країні прямо або опосередковано відобразились на всіх групах населення: рівень життя в країні знизився, підвищився рівень міграції населення, зокрема і внутрішньої, збільшилась чисельність вразливих груп населення, які потребували допомоги у забезпеченні їх соціального захисту, як від держави, так і від небайдужих людей.

В умовах воєнних дій саме вразливі групи населення опинились у найбільш скрутному становищі, адже порівняно з іншими вони є менш захищеними соціально та економічно, вплив зовнішніх факторів на них відображається більш суттєво та ймовірність прояву негативних явищ при виникненні певних ризикових ситуацій у них вища.

Соціальна вразливість населення виступає характеристикою особи, групи чи спільноти осіб, що відображає можливу появу соціального ризику під впливом певних чинників [4]. До даної групи населення відносять внутрішньо переміщених осіб, осіб похилого віку, пенсіонерів, сім'ї з дітьми, безробітних, дітей-сиріт, інвалідів та ін. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» [5], «вразливі групи населення – це особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників».

Нині в Україні функціонує досить багато міжнародних організацій та благодійних фондів, робота яких тісно пов'язана з підтримкою бізнесу, науковців та окремих категорій громадян. До перших можна віднести такі:

1) Міжнародна гуманітарна організація «Людина в біді» [6] (пропонує мікрогранти переміщеному та місцевому бізнесу, що постраждав від воєнних дій після 24 лютого 2022 року, на відновлення своєї діяльності);

2) Міжнародна організація «EU4Business» [7], що створена за ініціативи Європейського Союзу (направлена на сприяння збільшення можливостей для працевлаштування громадян та розвиток регіонів, що в цілому сприятиме сталому економічному розвитку України);

3) Міжнародний фонд «Відродження» [8], що входить до складу міжнародної мережі Фундацій Відкритого Суспільства (Open Society Foundations) (надання грантів для українських громадських організацій та ініціатив, благодійних фондів);

4) Благодійний фонд «Карітас Україна УГКЦ» [9], що входить до структури Caritas Internationalis, яка є однією з найбільших міжнародних мереж благодійних організацій в Європі та світі (надання різного виду допомоги, зокрема грантових програм, всім, хто її потребує, нині серед пріоритетів якої підтримка малого та мікробізнесу, постраждалих від війни діти, молодь та сім'ї, внутрішньопереміщені особи та ін.).

Причини реалізації донорами грантових програм підтримки вразливих груп населення, зокрема людей з інвалідністю, полягають у досягненні таких цілей:

1) підвищення соціальної відповідальності за рахунок того, що багато організацій та благодійних фондів віддають перевагу проектам, які спрямовані на поліпшення якості життя людей з інвалідністю, що у підсумку є проявом своєї соціальної відповідальності перед суспільством;

2) забезпечення інклюзивного розвитку досягається тим, що деякі донори прагнуть сприяти створенню більш інклюзивного суспільства, де кожна людина, незалежно від її здібностей чи обмежень, має рівні можливості для розвитку та самореалізації;

3) покращення здоров'я та благополуччя забезпечується тим, що донори можуть цікавитися підтримкою проектів, які спрямовані на збереження або відновлення фізичного та психічного здоров'я людей з інвалідністю, щоб забезпечити їм більш повноцінне життя;

4) забезпечення підтримки освіти та розвитку шляхом надання переваги донорами проектів, які спрямовані на забезпечення доступу до освіти та розвитку навичок серед людей з інвалідністю, щоб допомогти їм знаходити роботу та інтегруватися у суспільство;

5) подолання соціальних нерівностей досягається тим, що донори можуть бути зацікавлені в підтримці проектів, спрямованих на зменшення соціальних нерівностей та стереотипів, що існують у суспільстві щодо людей з інвалідністю.

Відзначимо, що даний перелік цілей не є вичерпним, проте об'єднує їх одне – спрямованість на поліпшення якості життя цих груп в територіальних громадах та створення більш інклюзивного та справедливого суспільства.

У 2022 році Благодійним фондом «Карітас Україна УГКЦ» в рамках підготовки до реалізації проекту «Підтримка захисту людей з обмеженими можливостями на новодоступних територіях» проводилось опитування 140 фахівців, які працювали у сфері захисту

щодо потреб вразливих груп населення, зокрема людей з інвалідністю, в районах Харкова, Запоріжжя, Одеси, Херсона та Миколаєва, які постраждали від воєнних дій в країні. Воно було направлене на визначення основних проблем, які впливають на цю групу населення.

Відповідно до результатів опитування, визначено дві основні проблеми, з якими люди з інвалідністю найбільше стикаються в повсякденному житті в умовах війни [9]. Перша проблема, яку відзначили 48% респондентів, полягає у відсутності доступу до спеціалізованих послуг, зокрема визначено такі: надання медичної та юридичної підтримки, відсутність транспорту та інші, що пов'язані з задоволенням базових потреб та захисту прав людей з інвалідністю. Другою ключовою проблемою, яку також визначили 48% учасників опитування, є відсутність необмеженого доступу до засобів існування та фінансових ресурсів. Ця проблема свідчить про те, що люди з інвалідністю мають обмежений доступ до ресурсів, які необхідні для задоволення їхніх основних потреб та забезпечення гідних умов життя, особливо відчутних в умовах війни. Крім того визначено також і інші проблеми, які відзначили 2% респондентів – покинутість сім'єю, відсутність безпечного простору та приватності, обмежувальні соціальні та культурні норми, а також домашнє насилля.

Вище відзначені проблеми в сукупності створюють складну ситуацію для людей з інвалідністю в територіальних громадах, особливо в умовах військових дій, а також підкреслюють значущість проєктів, що спрямовані на забезпечення та підтримку системи послуг для людей з обмеженими можливостями в районах, постраждалих від війни.

Саме тому розглянемо більш детально конкретні заходи, проведені в рамках даного проєкту, що дасть змогу визначити вплив на соціальну систему та життя найбільш вразливих груп населення, та їх вплив на відновлення та розвиток територіальних громад в умовах війни.

Одним із очікуваних результатів проєкту організаторами було відзначено підтримку розвитку потенціалу місцевих громад для включення та надання соціальних послуг для людей з інвалідністю, що й обумовило проведення відкритого конкурсу у проєктних районах та громадах, доступних для діяльності Благодійної організації «Карітас Україна». Відповідно до результатів проведеного

опитування, основною метою даної ініціативи стало забезпечення соціальних послуг для людей з інвалідністю та інших вразливих груп населення.

Для організації відбору була створена спеціальна комісія, в яку увійшли національні та місцеві кадри. Основним критерієм відбору була співпраця зі спеціалізованими організаціями, що мають досвід у наданні соціальних послуг. Організації, які бажали прийняти участь у конкурсі, мали бути зареєстровані як громадські організації або будь-яка інша група, що має намір створити консорціум ініціатив з меморандумом про співпрацю. Дана ініціатива була направлена на зміцнення спроможності місцевих громад у наданні основних послуг в районах, що постраждали від війни, а також у місцях розміщення внутрішньо переміщених осіб. Відзначалось, що саме це сприятиме створенню більш включеної та підтримуючої соціальної системи для найбільш вразливих груп населення.

Серед учасників у грантовому конкурсі – різноманітні громадські організації та благодійні фонди, які були юридично зареєстровані, зокрема, у Харкові подали заявки 27 організацій, у Запоріжжі – 27, в Одесі – 23, в Миколаєві – 19, а в Херсонській області – 6.

Грантові кошти були призначені для покриття витрат на різноманітні потреби, такі як обладнання, ремонти, матеріали для соціальних ініціатив (закупівля канцтоварів, матеріалів для творчості тощо), проведення заходів для реалізації психосоціальної підтримки дітей та людей з інвалідністю, тих, хто повернувся в громаду, та інших вразливих груп. Також гранти могли бути використані для проведення просвітницьких заходів з соціальної згуртованості та превенції конфліктів, покращення умов перебування дітей та людей з інвалідністю, а також створення інклюзивних просторів для здійснення соціальних ініціатив та підтримки.

У межах кожної грантової програми могли бути підтримані різноманітні активності, зокрема освітні заходи, культурно-мистецькі події, інформаційно-об'єднуючі заходи, послуги психосоціальної підтримки, покращення умов перебування дітей та людей з інвалідністю, а також створення інклюзивних ігрових майданчиків для відпочинку та соціалізації. Також було чітко визначено ті витрати, на які фінансування не надавалось, зокрема на такі: кеш-гранти; оплата депозитів, страхування; підтримка політичних партій та військових.

Обрання переможців проводилось за допомогою чітко визначених критеріїв відбору, які враховували різноманітні аспекти кожного проєкту (табл. 1).

Загалом, у рамках цього грантового курсу було розподілено 25 грантів – по 5 на кожну область. Переможців було обрано за загальною кількістю балів, яку набрали запропоновані ними проєкти. Таким чином, у кожному місцевому Карітасі, відповідно до обласного центру, перемогу здобули 5 організацій, які набрали найбільшу кількість балів. Розглянемо більш детально критерії участі у конкурсі для громадських організацій та самоорганізованих груп:

1) територіальні вимоги: гранти надавалися для реалізації проєктів в громадах Одеської, Миколаївської, Харківської, Запорізької та Херсонської областей;

2) категорії учасників: у конкурсі могли брати участь юридично зареєстровані громадські організації, благодійні фонди/організації та релігійні організації;

3) виключення: гранти не надавалися місцевій владі, державним чи комунальним установам, а також навчальним закладам. Однак державні установи та органи місцевого самоврядування могли подавати проєкти спільно з громадськими організаціями;

4) співпраця з партнерами: самоорганізовані групи могли подавати заявки разом з зареєстрованою партнерською організацією. Партнерство повинно було оформлено меморандумом про співпрацю;

5) реєстраційні документи: усі заявники повинні були надати необхідні реєстраційні документи;

6) досвід реалізації проєктів: бажано було мати досвід у реалізації соціальних проєктів;

7) експертна команда: наявність переліку та резюме CV (Curriculum vitae – стислий опис біографічних даних) експертів у команді вважалася перевагою;

8) співпраця з іншими організаціями: бажано було мати встановлену співпрацю з місцевими органами влади, іншими громадськими організаціями, закладами та організаціями, які надавали допомогу дітям та людям з інвалідністю.

По завершенню проведення конкурсного відбору комісією було визначено переможців по вище відзначених містах. Задля визначення впливу грантових програм підтримки вразливих груп населення на відновлення територіальних громад в умовах війни, проаналізуємо ті проєкти громадських організацій (ГО) та благодійних фондів (БФ), які отримали гранти (табл. 2–6).

Проаналізувавши всі 25 проєктів, визначено, що загальною метою більшості з них є поліпшення якості життя людей з інвалідністю та їхніх сімей, а також сприяння їх інтеграції в суспільство. Багато проєктів спрямовані на створення інклюзивного середовища, де кожна людина має можливість брати участь у соціальних, культурних та розважальних заходах без будь-яких обмежень. У багатьох про-

Таблиця 1

Критерії відбору проєктів для отримання грантової програми

Критерій	Характеристика	Бал
Значущість та актуальність мети проєкту	ступінь важливості мети проєкту та як вона відповідає потребам громади	30
Відповідність проєкту цільовій аудиторії	міра ефективності проєкту щодо задоволення потреб цільової аудиторії, зокрема людей з інвалідністю та інших вразливих груп населення	20
Конкретність, досяжність та результативність заходів, запланованих проєктом	оцінка планів та заходів, запланованих для досягнення мети проєкту та їхнього впливу на громаду	20
Повністю заповнена аплікаційна форма та бюджет в Excel	ступінь чіткості та повноти заповнення аплікаційної форми та бюджету проєкту	20
Обґрунтованість запланованих витрат та необхідних ресурсів у співвідношенні до очікуваних результатів	ефективність використання ресурсів та витрат у контексті досягнення мети проєкту	20
Сталість запропонованих рішень, які будуть мати позитивний вплив на розвиток громади	міра сталості та ефективності запропонованих рішень та їхній вплив на розвиток громади на довгострокову перспективу	20

Таблиця 2

Переможці грантової програми по м. Миколаїв

Назва ГО/БФ	Мета проєкту	На які вразливі групи населення націлено проєкт
Громадська організація «Спілка осіб з інвалідністю Казанківщини»	побудувати простір для осіб з інвалідністю, де проводитимуться майстер-класи та існуватиме можливість для інклюзивного навчання та розвитку навичок учасників проєкту	люди з інвалідністю
Громадська організація «Миколаївська обласна дитяча спілка дружин юних пожежних рятувальників «Блискавка»	створити простір соціальної згуртованості для пенсіонерів, людей з інвалідністю, дітей, що забезпечить пенсіонерів місцем для зустрічі та контакту між собою	пенсіонери, люди з інвалідністю
Благодійна організація «Благодійний Фонд «Волонтер ЮА»	організувати інклюзивне дитяче середовище, яке допоможе дітям навчатись та розвиватись, а також залучити до волонтерства їх батьків, яким немає де залишити дитину	діти
Громадська організація «Відновлення та відродження»	створити ігровий майданчик для дітей з особливими вадами, щоб вони відчували себе такими як інші діти, та допомогти психологічно (граючи на майданчику) зайняти свій вільний час розважаючись на свіжому повітрі та відчувати себе в безпеці	діти з особливими вадами
Громадська організація «Новоодеська міська організація всеукраїнської організації «Союз людей з інвалідністю України»	забезпечити сприятливі умови для реалізації соціальних прав людей з інвалідністю у місті Нова Одеса, що націлені на посилення ролі громадських організацій у співпраці з місцевими владами для ефективної комунікації з конкретними особами з інвалідністю	люди з інвалідністю

Таблиця 3

Переможці грантової програми по м. Одеса

Назва ГО/БФ	Мета проєкту	На які вразливі групи населення націлено проєкт
1	2	3
Благодійна організація «Благодійний фонд В'ячеслава Крука Південна столиця»	сприяти формуванню якісної системи соціального захисту осіб з інвалідністю зі слуху та зору (сліпоглухих) через організацію надання послуг перекладу жестовою мовою, у т.ч. з використанням технологій дистанційного відеозв'язку	люди з інвалідністю (вади слуху та зору)
Громадська Організація «Запорук Майбутнього»	організувати регулярні корекційні, логопедичні та арттерапевтичні сесії для дітей з інвалідністю в Одесі	діти з інвалідністю
Громадська організація «Серця в долонях»	забезпечити збереження або відновлення фізичного та психічного здоров'я осіб з інвалідністю та їхніх сімей, досягнення соціально-психологічного благополуччя в громаді та зменшення наслідків психічних травм, спричинених бойовими діями на окупованих територіях, зокрема організація комплексної допомоги сім'ям ветеранів, включаючи адаптацію переміщених осіб та створення сприятливих умов для їхнього повноцінного життя в громаді	люди з інвалідністю та їх сім'ї, сім'ї ветеранів війни

Продовження Таблиці 3

1	2	3
Громадська організація «Інститут соціально-культурного розвитку молоді з інвалідністю Крок у майбутнє»	створити «Інклюзивно-соціальний простір», що спрямований на поліпшення психоемоційного стану батьків та молоді з інвалідністю, включаючи ветеранів, шляхом проведення занять з арттерапії, психологічної підтримки та курсу з СММ	люди з інвалідністю та їх сім'ї, ветерани війни
Громадська організація «Великі серця»	підвищити рівень соціальної адаптації людей з інвалідністю та підтримка сімей, де є члени родини з інвалідністю	люди з інвалідністю та їх сім'ї

Таблиця 4

Переможці грантової програми по м. Харків

Назва ГО/БФ	Мета проєкту	На які вразливі групи населення націлено проєкт
Українська фундація розвитку молоді	створити безбар'єрний ігровий простір для дітей з інвалідністю шляхом встановлення ігрових комплексів з інклюзивними елементами з дотриманням бюджету	діти з інвалідністю
Громадська організація «Харківська обласна організація «Радмир»	удосконалити процес надання реабілітаційних послуг дітям з розладом аутичного спектру за допомогою закупівлі Плану (методики) ранньої діагностичного обстеження на аутизм ADOS-2 у Харківській області	діти з розладом аутичного спектру
Громадська організація «Еммаус»	підвищити якість супроводу дітей з ментальною інвалідністю та їхніх батьків на базі Інклюзивного хабу ГО «Еммаус» у Харкові	діти з ментальною інвалідністю та їх сім'ї
Громадська організація «Чистий аркуш»	сприяти соціальній згуртованості мешканців місцевих деокупованих громад шляхом проведення інформаційно-просвітницької кампанії серед людей з інвалідністю щодо проблеми торгівлі людьми, безпечної міграції та працевлаштування	люди з інвалідністю
Громадська організація «Розвиток разом»	створити безбар'єрні умови для пересування осіб з обмеженими можливостями руху, реалізація їх права на незалежне та повноцінне життя через придбання сходового електропідйомника для інвалідного візка	люди з інвалідністю (з обмеженими можливостями руху)

ектах основний акцент зроблено на психологічній та психосоціальній підтримці, оскільки інвалідність часто супроводжується стресом та психологічними труднощами, які важко подолати самостійно. Це включає в себе проведення різноманітних терапевтичних сесій, арттерапію, групові та індивідуальні заняття з психологами.

З іншого боку, кожен проєкт має свої особливості. Наприклад, одні проєкти, зокрема Громадської організації «Розвиток разом», Української фундації розвитку молоді,

Громадської організації «Криворізька асоціація учасників бойових дій та учасників АТО», Громадської організації «Ліга активних», спрямовані на створення доступних інфраструктурних умов, таких як пандуси та спеціальні обладнання, щоб забезпечити безбар'єрний доступ для людей з інвалідністю. Інші – Громадської організації «Спілка осіб з інвалідністю Казанківщини», Громадської Організації «Запорука Майбутнього», Благодійної організації «Благодійний фонд «Сапорт Херсон», Благодійного фонду

Таблиця 5

Переможці грантової програми по м. Херсон

Назва ГО/БФ	Мета проєкту	На які вразливі групи населення націлено проєкт
Громадська організація «Криворізька асоціація учасників бойових дій та учасників АТО»	створити спортивний та релаксаційний простір для людей з інвалідністю, покращення фізичного та психологічного стану вимушених переселенців, включаючи осіб з інвалідністю, та налагодженні співпраці між громадськими організаціями та місцевою владою щодо допомоги вразливим групам населення	люди з інвалідністю, переселенці
Громадська організація «Ліга активних»	сформувати сприятливі умови для забезпечення рівноправного середовища для людей з інвалідністю, що дозволить їм жити самостійно та без дискримінації шляхом надання ефективних медико-санітарних та соціальних послуг, створення фізично доступного середовища, облаштування санітарної кімнати в лікарні та ліквідація фізичних бар'єрів для маломобільних груп населення	люди з інвалідністю (маломобільні групи населення)
Громадська організація «Відокремлений підрозділ «Херсонська регіональна ліга соціальних працівників України»	поліпшити психологічний та емоційний стан родин з дітьми із ментальними порушеннями шляхом створення умов для їх психологічної, психо-соціальної підтримки та соціалізації	діти з ментальними порушеннями та їх сім'ї
Благодійна організація «Благодійний фонд «Сапорт Херсон»	створити інклюзивний простір для підтримки та розвитку осіб з інвалідністю, забезпечити рівний доступ до освіти, роботи, соціальних та культурних послуг, а також підвищити обізнаність та емпатію серед місцевого населення	люди з інвалідністю
Благодійна організація «Благодійний фонд «Моя Херсонщина»	провести інформаційну кампанію для залучення фінансування, придбання обладнання та облаштування кімнат для реабілітаційного центру, проведення заходів з покращення ментального здоров'я та надання психосоціальної підтримки задля сприяння соціальної згуртованості, стабілізації психологічного стану, налагодженню співпраці з місцевими органами влади та покращенню умов перебування дітей та людей з інвалідністю	люди з інвалідністю, діти

«Ветерани Чорнобиля» – акцентують увагу на освітніх та культурних ініціативах, які сприяють розвитку та самореалізації цільової аудиторії.

Деякі проєкти, зокрема Благодійної організації «Благодійний фонд В'ячеслава Крука Південна столиця», Громадської організації «Харківська обласна організація «Радмир», відзначаються своєю інноваційністю, використовуючи сучасні технології, такі як відеозв'язок для надання послуг перекладу жестовою мовою або навчання через онлайн-курси.

Це робить їх більш доступними та ефективними для широкого кола користувачів.

Нині питання підвищення рівня фінансової спроможності громади вирішують шляхом розвитку економіки на своїх територіях, забезпечення стратегічного управління розвитком територій, популяризації територій, сприяння залученню інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей [10].

Не дивлячись на те, що всі вище відзначені проєкти спрямовані на досягнення спільної мети – поліпшення життя людей

Таблиця 6

Переможці грантової програми по м. Запоріжжя

Назва ГО/БФ	Мета проєкту	На які вразливі групи населення націлено проєкт
Громадська організація «Запорізька обласна організація «Аутизм. Свідоме батьківство»	забезпечити підтримку та розвиток потенціалу родин, в яких виховуються діти та молодь з інвалідністю (розладом аутичного спектру) через підвищення їх поінформованості про соціальні послуги у громаді, та занять – знайомств з певними напрямками профорієнтації молоді з інвалідністю	діти та молодь з інвалідністю (розлад аутичного спектру)
Громадська організація «Мейстрим»	створити освітній хаб для осіб з інвалідністю та надати їм можливість адаптуватися до сучасних викликів, пов'язаних з переміщенням з сільської місцевості до міста	люди з інвалідністю
Благодійна організація «Благодійний фонд «МАМА + Я»	сприяти згуртуванню дітей з інвалідністю, залучати їх до формування громадянського суспільства, розвивати психологічну стійкість та підвищувати самооцінку	діти з інвалідністю
Благодійний фонд «Ветерани Чорнобиля»	створити безбар'єрний бібліотечний хаб як центр знань та культурного розвитку для всіх верств населення громади з урахуванням потреб дітей та осіб з інвалідністю, забезпечуючи рівний доступ до освіти, інформації та культурних ресурсів, для підвищення якості життя та соціальної інтеграції громади, який об'єднає не менше 70% мешканців громади та забезпечить їх доступом до освіти, культурних ресурсів та подій протягом року після впровадження проєкту	люди та діти з інвалідністю
Громадська організація «Волонтери Запорізького краю»	створити умови для надання якісної психосоціальної допомоги вимушеним переселенцям з міст бойових дій Запорізької області, які тимчасово перебували у місті Запоріжжі	вимушено-переміщені особи

з інвалідністю та їх сімей – кожен з них має свої особливості та унікальність, відображає потреби та можливості конкретної громади або аудиторії, яку вони обслуговують. Також, вони відрізняються у специфіці своїх завдань та методів досягнення мети. Різний характер проєктів передбачає різноманітні підходи до співпраці з місцевою владою, громадськими організаціями та іншими стейкхолдерами.

Реалізація проєктів, спрямованих на підтримку людей з інвалідністю, особливо в умовах війни, має кілька важливих аспектів для розвитку територіальних громад:

– гуманітарний аспект проявляється у тому, що у військових конфліктах люди з інвалідністю особливо вразливі. Вони можуть втратити доступ до необхідної медичної допомоги, реабілітаційних послуг тощо. Підтримка таких проєктів дозволяє забезпечити їм необхідну допомогу та захист;

– інклюзія та рівні можливості, адже в умовах військових конфліктів люди з інвалідністю можуть зазнавати дискримінації та виключення. Підтримка проєктів, спрямованих на створення інклюзивного середовища та забезпечення рівних можливостей, допомагає їм інтегруватися в суспільство та отримати необхідну підтримку;

– психосоціальна підтримка, що є вкрай важливим через те, що у військових конфліктах люди можуть зазнати серйозних травм, як фізичних, так і психологічних. Проведення проєктів з арттерапії, психологічної підтримки та інших форм соціальної реабілітації може допомогти їм подолати травми та відновитися;

– подолання соціальних стереотипів шляхом підтримки проєктів для людей з інвалідністю в умовах війни сприяє подоланню стереотипів та усуненню соціальних бар'єрів.

Це сприяє формуванню більш толерантного та інклюзивного суспільства.

Таким чином, підтримка проєктів для людей з інвалідністю в умовах війни є критично важливою для захисту прав та гідного життя цієї вразливої групи населення в територіальних громадах.

Висновки з проведеного дослідження.

Надання грантів таким громадським організаціям, що працюють з людьми з інвалідністю, є необхідним з кількох причин. По-перше, забезпечується підтримка вразливих груп: люди з інвалідністю, особливо ті, хто має обмеження в руховій або когнітивній системах, часто стикаються зі складнощами у доступі до різноманітних ресурсів. Громадські організації, які спеціалізуються на підтримці цих осіб, здатні забезпечити їм необхідну допомогу та ресурси для поліпшення якості їхнього життя. По-друге, надання грантів таким організаціям допомагає зменшити соціальні нерівності, з якими стикаються люди з інвалідністю. Це допомагає створити більш справедливе та інклюзивне суспільство, де кожна людина має рівні можливості для розвитку та само-

реалізації. По-третє, забезпечується розвиток інклюзивних ініціатив, а саме, громадські організації, які отримують гранти, можуть розвивати та реалізовувати інклюзивні програми та проєкти, спрямовані на забезпечення доступності та інтеграцію людей з інвалідністю у всі сфери життя: створення доступної інфраструктури, надання освітніх та культурних послуг, підтримку для здійснення самозабезпечення тощо. По-четверте, досягається поширення обізнаності та освіти, так як гранти можуть використовуватися для проведення освітніх заходів, кампаній та тренінгів з метою підвищення обізнаності суспільства щодо питань інвалідності та сприяння формуванню позитивного ставлення до цих людей. Таким чином, надання грантів громадським організаціям, які працюють з людьми з інвалідністю, є важливим і ефективним способом підтримки вразливих груп населення, реалізації інклюзивних цінностей у суспільстві та розвитку територіальних громад України особливо в умовах воєнних дій, нестабільної безпекової ситуації та економічного спаду в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Некрасова Л. А. Новітні аспекти стратегування розвитку виробничих підприємств в умовах децентралізації. *Економіка харчової промисловості*. 2019. Т. 11. № 2. С. 38–46.
2. Марченко О. В., Сушко Д. О. Методичні рекомендації щодо участі у грантових програмах та конкурсах. Дніпро : ДДУВС, 2018. 68 с.
3. Карнаушенко А., Єфремов А. Грантові програми та їхня роль у повоєнному відновленні України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2023. № 18. С. 183–195. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/451>
4. Андрусин Н. Соціальна вразливість населення: дефініції, підходи до розуміння та оцінювання. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-42>
5. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
6. Міжнародна організація «Людина в біді». URL: <https://ukraine.peopleinneed.net/ua/>
7. EU4Business. URL: <https://eu4business.org.ua/>
8. Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/>
9. Благодійний фонд «Карітас Україна УГКЦ». URL: <https://www.caritas.ua/>
10. Некрасова Л. А., Лінгур Л. М. Вплив розвитку виробництва та регіональної децентралізації на економічне зростання територіальних громад в Україні. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. 2020. Том 31 (70), № 3. С. 20–25.

REFERENCES:

1. Niekrasova L. A. (2019). Novitni aspekty stratehuvannya rozvytku vyrobnychych pidpryyemstv v umovakh detsentralizatsiyi [The latest aspects of strategizing the development of manufacturing enterprises in conditions of decentralization]. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*. Vol. 11. № 2, pp. 38-46. [In Ukrainian].
2. Marchenko O. V., Sushko D. O. (2018). Metodychni rekomendatsiyi shchodo uchasti u hrantovykh prohramakh ta konkursakh [Methodological recommendations for participation in grant programs and competitions]. Dnipro : DDUVS. 68 p. [In Ukrainian].
3. Karnausenko A., Yefremov A. (2023). Hrantovi prohramy ta yikhnya rol' u povoyennomu vidnovlenni Ukrainy [Grant programs and their role in the post-war reconstruction of Ukraine]. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk*.

Seriya: Ekonomika. Vol. 18, pp. 183–195. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/451> [In Ukrainian].

4. Andrusyshyn N. (2022). Sotsial'na vrazlyvist' naselennya: definitsiyi, pidkhody do rozuminnya ta otsinyuvannya [Social vulnerability of the population: definitions, approaches to understanding and assessment]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. Vol. 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-42> [In Ukrainian].

5. Zakon Ukrayiny «Pro sotsial'ni posluhy». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [In Ukrainian].

6. International organization "Man in trouble". URL: <https://ukraine.peopleinneed.net/ua/>

7. EU4Business. URL: <https://eu4business.org.ua/>

8. International Foundation "Renaissance". URL: <https://www.irf.ua/>

9. Charitable Foundation "Caritas Ukraine UGCC". URL: <https://www.caritas.ua/>

10. Niekrasova L. A., Linhur L. M. (2020). Vplyv rozvytku vyrobnytstva ta rehional'noyi detsentralizatsiyi na ekonomichne zrostannya terytorial'nykh hromad v Ukrayini [The impact of production development and regional decentralization on the economic growth of territorial communities in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU im. V.I. Vernads'koho*. Vol. 31 (70), № 3, pp. 20–25. [In Ukrainian].